

השיעור השבועי

גליון מספר 334

כתב וערך השיעור:

הרב דביר פרץ שליט"א

הרב המקדים: הרח"ג רבי יעקב אביטן שליט"א
רב המועצה אזורית חוף אשקלון

השיעור נמסר בכל מוצאי שבת בבית"ל הזדים ומשודר דרך הליווי והרדיו ובקוויס רבים מיסודו של מרן רבינו עובדיה יוסף זיע"א

כניסה	יציאה	ר"ת
17:13	18:05	ירושלים
17:10	18:02	תל אביב
17:11	18:02	חיפה
17:13	18:05	באר שבע

פרשת כי תשא | י"ח אדר א' תשפ"ב

להפצת עלונים באזור מגוריי
התקשר: 0506-730-831

הלכות בשר בחלב

כלי זכוכית לבשר ולחלב. נ"ט בר נ"ט כשהטעם ניתן ע"י עירוי. ביקש שלא ידפיסו ספריו, או שלא יספידוהו, האם שומעים לו. לימוד ההלכה לבחורי ישיבות. בליעת כלי מכלי. גדר מעשה בזוי הפוסל לעדות. הכשר פלאטה וטוסטר מחלבי לבשרי. הכשר כלים ממאכלות אסורות, ומחמץ.

דעת הרמב"ם

ג. למרות שמפשט לשון הרמב"ם (בפ"ז מהלכות מאכלות אסורות ה"ג) היה נראה שכלי זכוכית צריכים הכשר, וכן הבין בדבריו הגאון רבי יצחק טייב בספרו חוקת הפסח (ס' תנא סוף סק"ב), אבל זה לא ברור, אפשר לומר שהרמב"ם דיבר שם על טבילת כלים חדשים הנלקחים בגוי, לא על ליבון והגעלה, ולעולם גם לפי דעתו כלי זכוכית לא בולעים ולא פולטים. ועל כל פנים, הרא"ש ורוב הראשונים כתבו להקל בכלי זכוכית, ועל פי כללי הפסיקה, כאשר אנו רואים שני עמודי הוראה - הרמב"ם והרא"ש - חולקים ביניהם, יש לפסוק כדעת רוב הראשונים, ולכן מרן השלחן ערוך פסק להקל.

מנהג בני אשכנז

ד. הפרי מגדים (מש"ז סכ"ז) - היה גאון אשכנזי לפני כשלוש מאות שנה - כתב להקל להשתמש באותם בכלי זכוכית לבשר ולחלב גם למנהג האשכנזים, וכתב שמה שהחמיר הרמ"א (ס' תנא סכ"ה) על פי דברי מיעוט הראשונים - האור זרוע (שם) רבינו יונה (אסור והיתר ס' נח אות ג) הרא"ה (בדק הבית בית השער ו, דף קנ"ד רע"א הובא בריטב"א פסחים ל:), הסמ"ג הביאו תרומת הדשן (ס' קלב), והסמ"ק (ס' רכב סק"ה) - זה דווקא בהלכות פסח משום חומרא דחמץ, אבל בבשר בחלב גם הרמ"א יודה להקל. וכן כתב הגאון רבי ישמעאל הכהן בשו"ת זרע אמת ח"ב (חי"ד ס' מג). בזמנם הזכוכית היתה עבה, אבל בזמננו הזכוכית דקה ויותר טובה, ורואים במציאות שאינה בולעת, היא נשארת צלולה ובהירה. אמנם הציץ אליעזר ח"ח (ס' כ) לא הסכים לבטל את מנהג האשכנזים שמחמירים בזה, ולדעתו אם אי אפשר לעשות הכשר לכלים כי חושש שיתפוצצו, לא ישתמש בהם כלל. חושבני שרוב בני אשכנז היום מחמירים בכלי זכוכית, נפקא מינה שאם יבוא אליך

כלי זכוכית לא בולעים ולא פולטים

א. ¹ בשיעור הקודם הזכרנו את הדין שכלי זכוכית אינם בולעים ואינם פולטים, ושכן פסק מרן השלחן ערוך (סימן תנא סוף כה), וכתבו גדולי האחרונים - הפרי חדש (ס' תנא) ועוד - שכך המנהג. יש כאלה שאינם מכירים את המנהגים החשובים שלנו, ואומרים: איך אפשר לשים במיקרוגל על צלחת זכוכית פיצה ולאחר מכן עוף, וכן כל כיוצא בזה, אבל מי שלמד את ההלכה יודע מה פסקו מרן וגדולי האחרונים.

וכי הראשונים לא היו בני תורה?!

ב. יש אחד שכתב בספרו שכן תורה צריך להחמיר ולא להשתמש באותם כלי זכוכית גם לחלב וגם לבשר, אבל מאיפה ממצאים דברים כאלו? וכי מרן הבית יוסף לא היה בן תורה? לא היה ישיבתי? ובכלל, הלא מרן פסק כרוב הראשונים - התוספות (ע"ז לג סע"ב) והמרדכי (פסחים ס' תקע"ד ע"ז ס' תתכ"ו) והרא"ש (פסחים ס' ח) והראב"ה (ס' תסד) והאור זרוע ח"ב (ס' רנו דנ"ח ע"ב) בשם רבינו תם, והרשב"א (ס' רלג) והר"ן (פסחים ל:) ותוס' רבינו אלחנן בשם ר"ת והמאירי (ע"ז לג:) והמכתם (פסחים ל:) והרשב"ץ (יבין שמועה מאמר חמץ דכ"ח סע"ד) ורבינו ירוחם (נתיב ח"ב) וספר אהל מועד ח"ב (הל' פסח דרך ג נתיב ז) ועוד - לדבריהם כוס זכוכית שהגוי שתה בו מרק חזיר, ינקה את הכוס היטב וישתה בו תה או קפה, וכל שכן שיכול באותם כלים לאכול חלב ולאחר מכן בשר, וכי כל הראשונים הללו לא היו בני תורה? מי שאומר שכן תורה צריך להחמיר נקרא מזלזל בכבוד רבותיו! כאילו כל אותם הראשונים ומרן לא היו יראי הוראה, כאילו היקלו יותר מידי "ומקלו יגיד לו" (מושאל מהושע ד, יב), ח"ו. אדם צריך לקיים בעצמו "ויגבה ליבו בדרכי ה'", צריכים להחזיר עטרה ליושנה.

הלומדים היו גם חכם משה צדקה ואחיו חכם דוד. למד גם ביישיבת בריסק, זה חידוש, אפגני למד בבריסק... ושם למד את שיטת הלימוד שלהם, וכן למד את שיטת הלימוד הספרדית אצל ראש הישיבה חכם עזרא עטיה, ושילב בין השיטות, היה מלא וגדוש. היה אחד מגדולי הדור במידות ובענוהו, היה מיוחד.

כאשר מרן נפטר לפני שמונה שנים, למחרת השבעה רבי צבי הגיע אצלנו לישיבה וערך הספד על מרן, וסיפרו לי הבחורים שלא הפסיק לבכות, בכה ובכה, כל כך היה דבוק במרן! במשך כל השנה הראשונה לפטירתו של מרן היה מגיע מבני ברק לישיבה בירושלים פעמיים בשבוע ונותן שיעור, ולפני כל שיעור היה מדבר על מרן ומספר עליו סיפורים ובוכה. יהי רצון שזכותו תגן על כל בני משפחתו ועליו, ונוכה לתחיית המתים ולגאולה השלימה.

¹ ברצוני להקדיש את השיעור לעילוי נשמת הגאון הצדיק רבי צבי מתתיה סימן טוב בן יששכר ורבה, שנפטר לבית עולמו בשבוע האחרון. היה ר"מ אצלנו ביישיבת "חזון עובדיה" במשך עשרים וחמש שנה, ולפני כן עמד בראשות ישיבת "אור התורה" בבני ברק, והעמיד תלמידים הרבה במשך שנים. בשנת תשל"ט כאשר מרן האבא נסע לאירן להקים בית דין ולטפל בכל מיני בעיות שהיו שם, אחת הבעיות היתה בדין ירושה בבנות [א.ה. ראה דין זה ביחוד ח"ד ס' סה], לפני בואו מרן שלח לשם את רבי צבי סימן טוב: לך בבקשה לאירן ותראה מה צריך תיקון, ואכן הלך ובדק וחזר למרן וסיפר לו.

היה דבוק להלכותיו של מרן זצ"ל, הוא למד אצל מרן לפני כשבעים שנה כאשר מרן חזר ממצרים, אז מינו את מרן כר"מ ביישיבת "מקור חיים" שהיתה בסמוך לתחנה מרכזית בירושלים, שם לימדו הרב טורצ'ין והרב שבדרון, ובין

תה בכוס חלבי בארוחה בשרית

ו. ואמנם גם האשכנזים שנהגו להחמיר, זהו דוקא כאשר הניחו מאכל חלבי רותח בצלחת עצמה, באופן כזה לא יניחו עליה בשר, אבל בדרך כלל כשמכינים כוס קפה נמס או קקאו נותנים מים חמים ועליהם רבע כוס חלב קר, ואינו רותח, ולכן אין שום חשש לשתות בה כוס תה בארוחה בשרית. ואף לו יצויר ששמו בכוס חלב רותח, מותר להם לשים בה תה או קפה בלי חלב, ולשתות בארוחה בשרית. שהרי זה כדין בר נ"ט דהיתרא שדיברנו עליו בשיעורים האחרונים, החלב נתן טעם בכוס, והכוס נתן טעם בתה, ואת התה שותה עם בשר. וכן כתב הרב אפשטיין בספרו ערוך השלחן (סימן קכא סעיף ה). תשאלו, והלא אמרנו בשיעור הקודם שהאשכנזים מחמירים בנ"ט בר נ"ט, ורק בדיעבד מקלים, אבל לא לכתחילה? אלא הם מחמירים רק כאשר הטעם ניתן בכלי על האש, כגון מחבת, אבל כאן החלב ניתן לכל היותר על ידי עירוי, ובזה גם הם יודו להקל לכתחילה.

דעת המחמירים

ז. אמנם בשו"ת יד הלוי³ (ח"ב חיו"ד סימן לב) כתב להחמיר בארוחה בשרית שלא לשתות תה או קפה חם בכוס ששתו בה חלב רותח, וכן כתב בספר שערי שמחה (סימן כד), הביאם ראב"ד העדה החרדית הרב שטרנבוך בספרו

אורח אשכנזי לארוחת צהרים, לא תתן לו עוף בגריל על צלחת זכוכית שאכלת בה פיצה בבוקר, למרות שהיא נקיה, כי למנהגו כלי זכוכית בולעים ופולטים.

מדוע הרמ"א פסק כדעת מיעוט

ה. יש לשאול על הרמ"א, מדוע עזב את רוב הראשונים הנ"ל ופסק כדעת המיעוט? ולא רק כאן, אלא בכמה מקומות בדיני איסור והיתר ובהלכות פסח, מרן פסק כדעת רוב הפוסקים והרמ"א לעומתו פסק כדעת מיעוט, ולכאורה הלא התורה (שמות כג, ב) אומרת "אַחֲרֵי יָרְבִּים לְהִטֹּת". אלא כנראה הרמ"א סמך על מה שכתב מהר"ם בן חביב² בספר גמ פשוט (בכללים כלל א), שכל מה שאמרה התורה "אחרי רבים להטות", זה כאשר נחלקו פנים אל פנים, כמו בסנהדרין ששבעים ואחד דינים יושבים יחד, וגם היום בבתי הדין יושבים שלשה דינים ושומעים יחד את בעלי הדינים, ואחר כך דנים ביניהם על פסק הדין, וכל אחד כותב את הדעה שלו, באופן כזה אמרה התורה שהולכים אחר הרוב, מה שאין כן פסקי הראשונים שכל אחד היה במקום אחר ובזמן אחר, ולא נחלקו פנים אל פנים, בזה לא הולכים אחרי הרוב. מסתבר שמרן השלחן ערוך גם הוא הסכים עם מהר"ם בן חביב שמהתורה אין חיוב ללכת באופן זה אחר הרוב, אבל מכל מקום תפס לו הנהגה לפסוק כדעת רוב הראשונים.

² היה הראשון לציון השני אחר הראשון לציון הראשון הגאון רבי משה גלאנטי, לפני כ-340 שנה, היה צעיר מאוד, נבחר לכהן כראשון לציון בגיל שלושים וחמש, כיהן שבע שנים, ונפטר בגיל ארבעים ושנים.

³ חיברו הגאון רבי יצחק במברגר, נולד לפני 215 שנה והיה גדול בתורה. לפני שנפטר כתב צוואה לילדיו, בבקשה אל תדפיסו את הכתבים שלי, כתבתי מה שנראה לפי הבנתי, אבל אין הכתבים ראויים להדפסה. הרב נפטר בגיל שבעים, ולאחר שנפטר - לפני 145 שנה, ראו ילדיו אלו דברים יפים כתב, כל אחד יכול לראות ב'אוצר החכמה', יש לו כמה ספרים עם תשובות יפות מאוד, הוא כתב מתוך עיון. בהקדמה לשו"ת יד הלוי מובא שבזמנו היו גדולי הדור הגאון רבי יצחק אלחנן והגאון הנצי"ב מוולאזין, ובאו ילדיו של רבי יצחק במברגר ושאלו אותם, מה נעשה עם הכתבים של אבא, הוא ציווה לא להדפיס אותם, אבל חבל עליהם, הוא כתב מתוך גאונות.

השיב להם רבי יצחק אלחנן, תדפיסו את הספרים, אבל תכתבו בהקדמת הספר כי רצונו היה שלא לסמוך עליו הלכה למעשה. והוסיף וכתב להם שכבר הש"ך - השפתי כהן - מי לנו גדול ממנו, נפטר צעיר בגיל 41 והיתה לו ענוה, כתב בהקדמתו ליוזרה דעה, שהשביע כל קורא בספרו שאל יסמוך על פסקו והכרעתו, ושכן מצינו להרב פרי מגדים בפתיחה להלכות פסח, שכתב להשביע לכל מי שיעיין בחיבורו שאל יסמוך עליו בשום דבר להלכה, כי לא כתב רק לעורר לב המעיין בלבד.

יש ספר שו"ת התעוררות תשובה להגאון רבי שמעון סופר רבה של ערלי, בן הכתב סופר ונכד החתם סופר, ונכדו הוא האדמו"ר מערלי רבי יוחנן סופר. כשהיה בגיל 95 הוא ותלמידיו נרצחו בשואה באושוויץ הי"ד. בשו"ת התעוררות תשובה על כל עמוד ועמוד מארבעת הכרכים, נכתב למעלה "אין לסמוך על הוראה זו כלל", אבל עשה כן לרוב ענוה, כי באמת הוא כותב בטוב טעם. בהקדמת ספרו הסביר שקיבל משם זקנו החתם סופר, שמורה הוראה צריך שיהיו בו שלשה דברים, דבר אחד שיהיה בקי בש"ס ובפוסקים, אבל אינני יודע אם אני בקי בפוסקים, דבר שני שיהיה בעל שכל ישר, אבל אני לא יודע אם יש לי, כי צריך שלא ידחק דחקים למיניהם אלא שהכל יהיה לו ברור ובהיר, ודבר שלישי שיהיה גברא דמריה סייעה - שתהיה לו סייעתא דשמיא, הוא עוסק בסוגיא ולפתח מוצא תוספות שמאיר לו את העיניים, או שהוא רואה בחלום את הריב"ש... אחד כזה יכול לפסוק הלכה. אפילו הכי אמר מרן זצ"ל שאפשר לסמוך עליו, ומה שכתב זה מתוך ענוה בעלמא [א.ה. ראה יב"א ח"ב (חאו"ח סי"ב באת 2) ו"ח"ג (חאה"ע סי"ב אות יד) ו"ח"ה (חאה"ע סי"ב אות ח) ו"ח"ד ח"ג (סי"ב) ושלחן המערכת ח"ב (עמ' תשעה)].

גם הנצי"ב השיב לבני רבי יצחק במברגר, כי מאחר ויש מצוה מיוחדת ללמוד אחרים, לכן לא שומעים למי שרוצה לכבוש תורתו לעצמו, ויש להדפיס את ספרו. הלא האדם צריך ללמוד וללמוד לשמור ולעשות, אחר שנתמלא בתורה ולמד כמה שנים בישיבות וכולל, כוס מלא על גדותיו - נשפך, ילמד תורה לאחרים, וכפי שדרשה הגמרא (קידושין כט:): על הפסוק (דברים יא, יט) "וְלִפְתָּם

אֶתְּם אֶת בְּנֵיכֶם", כל שמצווה ללמוד מצווה ללמד. וללמד אחרים אפשר גם על ידי כתיבת ספר, כי בזכותו הולמד מכון יותר לאמת, הוא חשב שיש לו ראייה טובה, אבל פתח ספר וראה דחיה לראיה, ופתח עוד ספר וראה כיוון אחר, לכן אמרו (הוריות ד.) סיני - בקי - ועוקר הרים - פלפלן - סיני עדין, למה? כי סיני יודע עוד סברא וראיה וחילוק, ועל כן כל יד המרבה לפתוח ספרים הרי זה משובח.

לפני שבועיים או שלש שלחו לי ללשכה שאלה דומה, אחד מאזור המרכז נפטר לבית עולמו, ובעודו בחיים ציווה שלא להדפיס את הכתבים שכתב, ושאלו אותי האם חובה לשמוע בקולו או לא. אני לא הכרתי אותו, לכן השבתי להם שיתנו את הכתבים לבדיקה אצל תלמיד חכם מובהק, לא לאברך צעיר שיודע רק ש"ס, אלא לתלמיד חכם בקי בפוסקים, ואם הכתבים ראויים להדפסה - שידפיסו ולא ישמעו לו. ולמדתי את זה מהמעשה על רבי יצחק במברגר.

בפרט שלאחר מאה ועשרים אדם נמצא למעלה בשמים, ואז הוא מבין את ערך הפעולות הרוחניות שהשאיר בעולם הזה, למשל מי שציווה שלאחר פטירתו לא יספידו אותו, הוא לא רוצה כבוד לא בחייו ולא במותו, כתב מרן בשלחן ערוך (יו"ד סי' שדמ ס"ו וחומ"ס סי' רג ס"ל) שישמעו בקולו ולא יספידו אותו. אבל כתב מרן זצ"ל ביביע אומר ח"ט (חיו"ד סי' לג), צדיק שציווה שלא להספידו, אנו סהדי שאילו היה יודע התועלת שבהספדו לא היה מצווה שלא להספידו, כי אחר שנפטר הוא מבין כמה חשוב ההספד לעורר את האנשים בתשובה, כאשר הם שומעים על מעלותיו, כמה היה בעל מידות, שקוע בתורה, הם לומדים מדרךיו ומתחזקים, ובשמים עושים לו 'עליית נשמה', מעלים אותו עוד דרגה ועוד דרגה, אין קץ להנאות הרוחניות למעלה בשמים! אם נמצא בשיעור של האחרונים, מרן הבית יוסף או המבי"ט, כאשר מספידים אותו ביום השלישים או יום השנה ומתחזקים בזכותו, אומרים לו: תעלה דרגה, תשמע שיעור מהראשונים, מהרמב"ם או מהרא"ש. והרי הנשמה זקוקה שיעלו אותה ממדרגה למדרגה, ולכן במשך השנה הבן אומר קדיש על אביו, וכולם עונים אמן לעילוי נשמתו, וכמעשה המפורסם (כלה רבתי פ"ב ה"ט) על רבי עקיבא שילמד יתום לקרוא ולהתפלל וללמוד תורה, עד שבא אביו לרבי עקיבא בחלום ואמר שהעלוהו כמה דרגות. ועיין עוד בספר מעבר יבוק (שפתי אמת סי' יט) ובספר מנחם אבליים (דף יט ע"ב) בדבר התועלת שבהספד. ויש לצרף דעת השבות יעקב (ח"א סימן קסח), שמה שאמרו מצוה לקיים דברי המת, זה נאמר רק על דיני ממונות, שאם כתב בצוואה תתן סכום כסף לפלוני, מצוה לקיים דבריו, ולפי זה לעניין ההספד לא צריכים לשמוע בקולו [א.ה. אמנם ביבי"א ח"ט חיו"ד סי' לא אות ג דחה דבריו, אבל לעניין צדיק שביקש שלא יספידוהו, שפיר דמי לצרף סברתו]. וכך עשו מעשה בכמה צדיקים שציוו שלא להספידם, ובכל זאת הספידו אותם, הן מצד כבוד התורה, והן מצד שאומדים בדעתם שחפצים הם בריבוי זכויות. אבל אם ציווה שבהספד לא ישבחוהו הרבה, אלא יתמקדו יותר בחיזוק הציבור בתורה ובמידות, ישמעו לו.

ההלכה במשפחה⁴ (עמ' קסט). אבל אני מתפלא למה לא לציין שזהו למנהג האשכנזים, אבל לספרדים מותר לכתחילה, למה לא להזכיר את דעת "המחבר" - כך מכנים את מרן השלחן ערוך - שאפילו שניצל בשרי חם מותר לשים בכלי זכוכית שהיה בהם חלב רותח, וכל שכן תה או קפה. את הפוסקים מארצות אשכנז - אירופה, רוסיה, אוקראינה - ניתן להבין, שלא היו ספרדים בקרבם ולא ראו צורך לפסוק להם⁵, אבל אחרוני זמננו יש להם להזכיר את ההלכה גם לספרדים. על כל פנים, גם לאשכנזים זו חומרא יתירה, כי גם מדובר בעירוי על כלי שאינו על גבי האש, וגם מדובר בנ"ט בר נ"ט ולא בבשר ממש, וגם מדובר בכלי זכוכית. מי שאוהב חומרות, שיחמיר, אבל להלכה ולמעשה יש להקל בדבר, בין לספרדים ובין לאשכנזים.

בורקס חלבי על המיחם

ח. בישיבות מצוי מאוד שבחור עושה 'משמור' - יושב ולומד כל הלילה, ובאמצע הלילה מחמם בורקס חלבי על המיחם, לכאורה באופן כזה המים שבמיחם יהפכו להיות חלביים, כי האדים מעבירים את הטעם מהבורקס למיחם ומהמיחם למים, וכמוכח מהגמרא בחולין (קק). לגבי דין נייער וכיסה את הקדירה. בבוקר הבחורים אוכלים חמין, ורוצים אחר כך לשתות כוס תה, או קפה בלי חלב, מאיפה לוקחים מים? מהמיחם של הישיבה, אבל איך יקחו מהמים שקיבלו טעם מהבורקס החלבי? להלכה הדבר מותר, כי

⁴ ספר שיצא לאור בשנת תשמ"א על הלכות טהרה וכשרות המטבח.

⁵ גם הרב משנה ברורה במקומות רבים לא מזכיר כלל את ההלכה לדעת מרן השלחן ערוך ולמנהג הספרדים. למשל, בדין ברכות התורה, דעת מרן השלחן ערוך (ע"י ר"ט ס"ג וס"ה קפד ס"ד) על פי דברי הרמב"ם (פ"ב מברכות ה"ד. ד. וע' סה"מ ע"ש מצוה יא) שאם נסתפק אם בירך לא יחזור לברך, וכן הבינו החיד"א (במחזיק ברכה סימן מז סוף ס"ב) ורבי יהודה עייאש (במטה יהודה סימן מז ס"א), משום שברכות התורה מדרבנן וספק ברכות להקל. בא המשנה ברורה (ר"ס מז) וכתב שהמסופק יחזור לברך, למה? כי ברכות התורה דאורייתא. לכאורה היה צריך להזכיר את דעת מרן שהמסופק לא יחזור לברך, והחזור לברך עושה ברכה לבטלה ואין עונים אחריו אמר.

אלא שלא הזכיר את דעת מרן כי לא ראה ספרדים, בעירו ראדין לא היו מרוקאים או תימנים... לגודל הענוה, הרב חפץ חיים בעל המשנה ברורה לא חשב שספריו יתפרסמו בכל העולם ויגיעו גם אלינו הספרדים, הוא טרח על כתיבת המשנה ברורה במשך למעלה מעשרים שנה, ולא הוציא לאור את כל הסט יחד, אלא כרך אחד אחרי השני, והיה הולך בעצמו עם ספריו בשקיות ודופק מבית לבית ומבקש שיקנו את הספרים.

לפני שנים ארגון 'דרשו' עשו סיום משנה ברורה, כמו שעשו בימים האחרונים, ואז הזמינו את מרן זצ"ל לדבר, והוא בא ודיבר מה שאמרתי לכם עכשיו, שהרב משנה ברורה לא נחת לפרש את ההלכה לספרדים. וכן בדין כלי שני, המשנה ברורה (סימן שיח ס"ק מוח) כתב שהוא מבשל "לכולי עלמא", נגד דעת מרן השלחן ערוך שם וביותר דעה (ר"ס קה), שאפילו מעלה בועות אינו מבשל. וכן לדעת מרן (ס"י שיח סוף ה) אין בישול אחר אפיה או קליה, ועל כן מותר לערות על אבקת קפה שחור ישירות מברז המיחם, כי הקפה קלוי, אבל המשנה ברורה (ס"י שיח ס"ק מא, מה, ובבאה"ל ס"ה ד"ה יט) כתב שיש בישול אחר אפיה או קליה. ויש לכן עוד דוגמאות רבות שלא נחת לפרש את ההלכה לספרדים. לכן כשלומדים משנה ברורה, צריכים תמיד להסתכל מה כתבו הפוסקים שלנו.

כאשר נפתחה ישיבת חזון עובדיה, מרן זצ"ל ביקש ממני, אל תעשה סדר הלכה כמו שעושים בכמה ישיבות, שכל אחד לומד קצת וכשהמשגיח לא מסתכל בורח החוצה... אלא תעשה סדר הלכה רציני, משעה 20:30 לאחר ארוחת ערב, ועד 21:30, וכולם חייבים ללמוד הלכה, ולאחר מכן עד 23:00 ילמדו גמרא, כי צריכים להתמלאות בגמרא. התייעצתי עם מרן מה ילמדו בסדר הלכה, אז לא היה ילקוט יוסף מורחב, חזון עובדיה והליכות עולם, ואמר לי, תלמדו משנה ברורה, ובסיום הסימן תפתחו כף החיים, ברכי יוסף, יפה ללב, מאמר מרדכי, פתח הדביר ועוד, כי על אף חשיבות לימוד המשנה ברורה, צריכים להיות צמודים לפוסקים הספרדים.

אין זה טעם ישיר מהבורקס אלא נ"ט בר נ"ט, וכל שכן בנידוננו שאינם שותים מהמים הללו עם החמין הבשרי, אלא לאחריו. ולפי זה הוא הדין אם הניח בורקס תפוחי אדמה על מכסה סיר החמין⁶, שמותר לאכול עם חלב.

יש להיזהר

ט. אמנם לכתחילה צריך להזהיר את הבחורים שלא לשים בורקס חלבי על המיחם, וכן צריכים להיזהר עם הכפית של הסוכר, שלא לבחוש בה חלב ולאחר מכן להכניסה לקופסת הסוכר, אלא מהיות טוב עדיף שיעשו קופסא לחלבי וקופסא לפרווה, ובזה יזהרו יותר, כי אין זה נ"ט בר נ"ט, אלא חלב בעין, שהרי רואים שהחלב גורם לגבישים בסוכר, ואם רוצה לשתות תה אחרי החמין יכול לקחת מהסוכר, אבל ישים לב לא לקחת מהגבישים שיש שם חלב ממש.

בישול אחר אפיה

י. מותר בשבת להניח בורקס על המיחם או על הפלאטה, ואין בכך חשש משום בישול אחר בישול, כי הבורקס אפוי ולהלכה אין בישול אחר אפיה, לכן לנו הספרדים הדבר מותר, ואם יבוא אשכנזי ויאמר גם אני רוצה בורקס חם, תעשה לו טובה ותחמם לו, למה לו, שמור לי ואשמור לך, פעם אחרת גם הוא יעשה לך מה שמותר לו ואסור לך.

בחורים צעירים אם ילמדו רק משנה ברורה, סימן אחר סימן, לאט לאט, ישארו עמי ארצות ויכשלו בכל מיני הלכות, לא ידעו מה לעשות בכל מיני מקרים, לכן אני מיייעץ להם שבבוקר לאחר תפלת שחרית ילמדו בספרים של מרן זצ"ל, חזון עובדיה, הליכות עולם, ילקוט יוסף, ואם הוא בר הכי שילמד גם למטה, וכך יקיף את ההלכות וידע ההלכות תפלה, ברכות ושבת, לא יישאר עם הארץ, ובליילה יקבע חברותא מ-22:30 עד 24:00 - לא הולכים לישון לפני כן, הם לא תרנגולים... וילמדו הלכה למעשה בצורה יסודית.

היום בשבת בבוקר כשבאתי להתפלל, עמדו כמה בחורי ישיבה ורצו לשאול שאלה בהלכה, אני לא הספקתי לברך ברכות התורה, אבל מן הדין מותר להשיב להם את הדין בלי טעם, כמבואר בילקוט יוסף (החדש ח"ב ס"י ס"ו), וסיפרו שבלי שבת חילקו לבחורים חמין, לא יודע אם בהיתר ולא באיסור... וראו תפוח אדמה לא מבושל היטב, והחזירו את המכסה, והלא כיסוי הקדרה ממחר את הבישול. שאלתי אותם, החמין היה מבושל כמאכל בן דרוסאי? הם בחורים צעירים ולא הבינו, שאלתי שוב, האם זה היה מבושל קצת ויכול להיאכל בדוחק? אמרו, אנו חושבים שהתפוח אדמה לא היה מבושל כלל, אבל מה היה רוב הסי? מבושל לפחות כמאכל בן דרוסאי, אם כן אתם יכולים לאכול. והלכו לאכול את החמין בשמחה...

אדם צריך ללמוד הלכות, כך לפחות ידע מה לשאול, לפעמים הוא נכשל ואינו יודע כלל שיש בעיה. אם יפתח ספר אור לציון ח"ב (עמ' קסא) יחשוב שכיוונו הקדרה בשבת הוא איסור דרבנן, לא דאורייתא, בחור ישיבה צעיר לא יודע שעורכי הספר טעו, אם היה פותח את הספר אור לציון הנמצא בביתו של מרן זצ"ל, היה רואה שהעיר עליו בגיליון, זו טעות, נגד ראשונים מפורשים. לכן אמרתי להם, תדעו שבכך שכיסיתם את הקדרה עשיתם איסור, אבל בכל זאת מותר לכם לאכול. לא נימקתי להם, כי עוד לא בירכתי ברכות התורה, אבל ההסבר בזה, הפרי מגדים (א"א סק"י) ועוד אחרונים כתבו כלל, שכל שהפוסקים חולקים ביניהם, בדיעבד מותר ליהנות מאותה מלאכה, שהרי הנאה ממעשה שבת אסורה מדרבנן, כפי שדרשו (בבא קמא ע"א). על הפסוק "וְשִׂמְרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִיא לָכֵן", היא קודש ואין מעשיה קודש, ואומרים ספק דרבנן לקולא. וכן העתיק המשנה ברורה (ס"י שיח סק"ב). מה תגידו, הלא התפוח אדמה לא היה מבושל אפילו כמאכל בן דרוסאי, ואם כן אין שום מחלוקת שהמלאכה אסורה מהתורה? אבל הוא התבטל ברוב שהיה מבושל כמאכל בן דרוסאי, להרמב"ם (פ"ט משבת ה"ג) יש בזה משום בישול, אך לרש"י (שבת כ.) אין בזה בישול, ולכן בדיעבד מותר לאכול.

⁶ צריך להיזהר בשבת לא "לחפור" מתחת לשמיכה ולהניח שם את הבורקס, כי זהו איסור מטמין, כמפורש בשלחן ערוך (סימן רנ"א), אלא נותנו במקום גלוי.

נהנת? היה שותף בהוראת קבע או בתרומה חד פעמית להוצאת הגיליון!!!!

1. הפקדה לחשבון בנק: מזרחי טפחות סניף: 523 מ.ח. 225485 ע"ש עמותת חזון עובדיה בנשר. 2. העברה בביט 0546888382 ולציון: עבור "השיעור השבועי". 3. קישור דיגיטלי מאובטח להו"ק: <https://nedar.im/7004246> ולציון: עבור "השיעור השבועי". 4. פלא: 0775676076 (הרב דוד).

חמץ נחשב "היתרא" או "איסורא"

יד. יסוד הדין במשנה מסכת עבודה זרה (ע"ה): הלוקח כלי תשמיש מן העובדי כוכבים, את שדרכו להטביל יטביל, להגעיל יגעיל, ללבן באור ילבן באור. שם מדובר על כלים שעשה בהם הגוי מאכלות אסורות, נבלות וטרפות, והשאלה כיצד מכשירים כלים לפסח, לדעת הרמב"ם (פרק ה מהלכות חמץ ומצה הלכה כג) אין מושג של ליבון בפסח, ולעולם כל הכשר הכלים בהגעלה, גם כלים שהשתמשו בהם ביבש. אולם שני עמודי ההוראה הר"ף והרא"ש (פסחים ל:), העתיקו את המשנה בעבודה זרה גם לגבי פסח, שכל שתשמישו ביבש הכשרו בליבון, וכל שתשמישו בלח הכשרו בהגעלה. וכן דעת רוב הראשונים, וכנ"ל מרן השלחן ערוך פסק כדעתם ודלא כהרמב"ם. ויש לבאר בשורש מחלוקתם, שלדעת הרמב"ם חמץ נחשב היתרא בלע⁷, כי טעם החמץ נבלע בכלי במשך השנה, בשעה שהיה היתר גמור, וכן משמע מדברי התוס' בחולין (ת. ד"ה שלבנה). אך להר"ף והרא"ש חמץ נחשב איסורא בלע, וביאר הר"ן בדעת הר"ף, שחמץ שמו עליו, בכל השנה הוא נקרא בשם האיסור "חמץ", ולכן נחשב איסורא בלע וצריך ליבון.

סתירה במרן

טו. אמרנו שלדעת מרן השלחן ערוך שפודים ואסכלאות צריכים ליבון, ולכאורה לפי זה חמץ נחשב בגדר "איסורא בלע", ומעתה יש להקשות סתירה בדברי מרן השלחן ערוך, כי לקמן (סימן תנב סעיף א) מרן מנה כמה קולות כאשר מגעילים את הכלים קודם הפסח עד זמן איסורו של החמץ בשעה חמישית בערב החג, מהם שאין צורך להקפיד שלא ינוחו המים מרתיחתם, וכן שמגעילים אפילו כלי בן יומו, וכן שלא מקפידים להגעיל כלי גדול שבליעתו מרובה עם כפיות וכדומה שבליעתן מועטת. וההסבר לכך, הביא הבית יוסף (שם) בשם הרא"ש (ע"י פ"ה סימן לו, ופסחים פ"ב סימן ז), שלפני זמן איסורו החמץ בגדר "היתרא בלע", וכיון שטעם החמץ עובר למים וחוזר לכלי, הרי זה בגדר נ"ט בר נ"ט דהיתרא, אבל לאחר זמן איסורו הוא נ"ט בר נ"ט דאיסורא. ואם כן, מדוע כאן מרן פסק שחמץ קודם הפסח הוא טעם של היתר, הלא לעיל פסק ששפודים טעונים ליבון, ומשמע שחמץ הוא טעם של איסור? בשבוע הבא בע"ה נאמר את היישוב לסתירה, בינתיים תחשבו על כך...

בליעת כלי מכלי

יא. לכאורה פלאטה שהניחו עליה בורקס חלבי נהפכת לחלבי, והשאלה האם מותר להניח עליה לאחר מכן את סיר החמץ? התשובה היא שמותר, למה? כי הרמ"א (יו"ד סימן צב סעיף ח), שכלי מכלי אינו בולע אלא באמצעות רוטב, זאת אומרת, שאם יש שני סירים על הגז, סיר בשרי וסיר חלבי, ונוגעים זה בזה, הדבר מותר, אבל איך מתירים, וכי אנחנו מרבני צהר?!... אלא אומר הרמ"א שכלי מכלי אינו בולע אלא באמצעות רוטב, רק אם יגלוש חלב או רוטב בין הסירים, הם יבלעו טעם אחד מהשני, אבל אם משגיח שלא יגלוש כלום, הכלים אינם בולעים אחד מהשני.

הכשר פלאטה

יב. אם לאחר שהניחו על הפלאטה בורקס חלבי רוצים להניח עליה שניצל בשרי, יש לכך פתרון, ראשית צריך לנקותה היטב ולהפעילה, ולאחר שמתחממות ישפוך עליה מים רותחים, וכך היא מוכשרת, ואין צורך בליבון, ואפילו שבלעה ביבש מועיל לערות עליה מים חמים, כי זה נקרא 'היתרא בלע'. וכן כתב בשו"ת רב פעלים ח"א (חיו"ד סימן יט) לגבי הכשר כלי על מנת להעבירו מבשר לחלב, שאינו צריך ליבון, אלא מספיק לו הגעלה, או לחילופין ליבון קל. לפי זה הוא הדין אם רוצה להכשיר טוסטר שמכניס בו טוסט עם גבינה, כדי להשתמש בו למאכל בשרי, אינו צריך ליבון חמור, וכיון שהוא מכשיר חשמלי אם יעשה לו הגעלה יתקלקל, ולכן ינקרו היטב ויעשה לו ליבון קל.

הכשר כלים לפסח

יג. אמנם לעניין חמץ בפסח וכל שכן לעניין מאכלות אסורות, אם הכלי בלע ביבש לא מועילה לו הגעלה, אלא הוא טעון ליבון, כבולעו כך פולטו, וכמו שפסק מרן (סימן תנא סעיף ד) בזו הלשון: כלים שמשתמשים בהם על ידי האור כגון שפודים ואסכלאות - כעין רשתות - וכיוצא בהם, צריכים ליבון. עכ"ל. כלומר, שפודים מברזל - היום משתמשים בחד פעמי, אבל נניח שהוא מהדור הקודם... - שעשה בהם בשר על האש ותחב בהם גם פיתה או לחם, ורוצה בפסח לצאת לפארק⁷ עם המשפחה ולהכין בשר על האש עם השפודים, ילבן אותם על האש עד שיהיו אדומים ויצאו מהם ניצוצות⁸, וכך יוכשרו לפסח, וגם בעיצומו של פסח יכול לעשות כן.

"השבת היא ה- של העם היהודי"

"ושמרו בני ישראל את השבת"
(כי תשא)

מולנו יהיה נחוק ונפרסם את השיבות שמירת השבת בחוצות ארצנו

052-289-1779

"ושמרו בני ישראל את השבת"

עם הרב בוארון שיהיה בריא ועוד דיין, לא זוכר מי, והסכמנו שלא לפסול את הגט. וכתבנו על כך תשובה. לאחר זמן קיבלנו מכתב שאותו עד ממשיך לאסוף בקבוקים, קראנו לו שוב וביקשנו ממנו שיפסיק, כי הוא עד קבוע בבית דין, מקבל משכורת, אבל זה כבר נהיה אצלו כמו מחלה והוא לא היה מסוגל להפסיק. אבל להלכה אין זה מעכב, וכי נפסול את כל הגיטין שהעיד בהם וכל הילדים שנולדו לאחר מכן ממזרים ח"ו?! לא, כי אין זו פעולה בזויה עד כדי כך. בפרט לצערנו הרב אודות לעניות שיש אצל אברכים, מסכנים, קורה שאוספים את הבקבוקים הללו על מנת להרוויח כמה פרוטות, על עשרה בקבוקים יקבלו שלש שקל, מה כבר יקנו עם זה, כמה נחשים?!

⁸ גם אם אינו זוכר שהשתמש בשפודים עם חמץ, מצוי שסוחב את הבשר עם הפיתה, או שמניח את השפודים על השיש והם נוגעים בלחם, קשה מאוד לשים לב במשך שנה שלמה שהשפודים לא יגעו בחמץ, לכן אם רוצה להשתמש בהם בפסח ילבנם באש.

⁹ מי שהולך ברחוב ורואה לחם ראוי לאכילה כגון שהוא עטוף, מנשקו ומניחו על הגדר, אין מעבירים על האוכלין (עירובין סד:). מה שאין כן בחג הפסח, אם רואה לחם ברחוב לא יגע בו.

⁷ אמרו בגמרא (קידושין מ:): שמי שאוכל בשוק - ברחוב - נפסל לעדות. פעם נסעתי ברכב ברחוב קינג ג'ורג', וראיתי שר אחד בממשלה עם כיפה, הולך ברחוב ונוגס בפיתה פלאפל, אמרתי: הוא פסול לעדות! בלאו הכי הוא פסול לעדות... ואם כן, איך אוכלים בפארקים, וכן אברכים שבכל בוקר נוסעים לכולל בטנדר ורוצים לאכול שם ארוחת בוקר, כי ראש הכולל לא מרשה להם לאכול בכולל - ובצדק, התורמים תרמו על דעת שישבו וילמדו, איך אוכלים בטנדר? וכן איך אנשים אוכלים באוטובוס? אלא בכל מקום שרגילים לאכול שם, אף שהוא בפרהסיא, אין כל חשש לאכול. לכן מי שמפצח גרעינים או מלקק גלידה ברחוב, אף שאין זה ראוי, אבל כיון שזה מצוי לא נפסל לעדות.

היה תיק אצלנו בבית הדין, ערערו על גט שהוא פסול, כי התברר שאחד העדים אוסף בקבוקים מהרחובות ומפחי הובל, ומפקיד אותם בחנות ומקבל תמורתם כמה אגורות, וטענו שזו עבודה בזויה הפוסלת לעדות. היה אב בית דין ותיק כאן בירושלים, שרצה לפסול את הגט בגלל אותו עד שאוסף בקבוקים, והיה ויכוח בין הדיינים. קראנו לעד, יהודי פרסי ירא שמים, שאלנו אותו: למה אתה נוהג כך? אמר, אני מארגן אבות ובנים בשבת בצהרים, ועם הכסף הזה אני קונה ממתקים לילדים. אמרתי לו, להתכופף לפח זבל ולאסוף בקבוקים זו עבודה בזויה, כדאי שתפסיק ממנהג זה. ומכל מקום ישבנו יחד

בהרהרה והתנצלות:

בשבוע שעבר העלון נדפס כרגיל, אך יחד לדפוס באיחור, ועקב כך רבים לא קיבלו את החבילה. אנו עושים את מירב ההשתדלות בעניין, נא קבלו בהבנה, ותבוא עליכם ברכת טוב. עמכם הסליחה, מערכת "השיעור השבועי".